

Johann Wolfgang Goethe: Faust (1774-1831), elemzés, tartalom

 erettsegi.com/tetelek/irodalom/johann-wolfgang-goethe-faust/3

20 perc olvasás

A két rész szerkezetében érdekesen figyelhető meg a megfelelés, a párhuzamosság.

Hirdetés

Az I. rész mennyei prológusában a II. rész zárójelenete, Faust megdicsőülése; az első rész kispolgári, az Auerbach-pincében lejátszódó szemfényvesztő tivornyájának a II. rész császári karneválja; a Margit-idillnek a Heléna-szerelem kibontakozása és beteljesülése; a germán Walpurgis-éjnek a klasszikus ellenpár felel meg. Hasonló, de mégis más utat jár be a két részben a hős: a körötte levő élet, ha vannak is hasonlóságok a kis- és nagyvilág bemutatásában, egyre távol, egyre jelentősebbé és jelképeesebbé válik. Ebben a szerkesztésben természetesen helytelen volna a drámai művek szokványos felépítését kutatni, mert a fenti belső törvények szerint és nem iskolás szabályok alapján épül fel a szigorúan megkomponált, bár igen gazdag, térben és időben egyaránt nagy távolságokat

felölelő mű. A mennytől a német kisvároson át a Harz-hegységen keresztül a középkori császári udvarig és a klasszikus Görögorszáig ível a cselekmény, hogy végül a császári birodalomból ismét az égbe lendüljön.

A szerkezet problémája után – éppen a további tárgyalás érdekében – helyes a műfaj kérdésének felvetése. Drámai költeménynek, könyvdrámának szokták nevezni azokat a drámai műveket, amelyeknél a külső forma csak a plasztikusabb ábrázolást szolgálja, de az író eredetileg nem színpadi előadásra szánta őket. A középkor morálisai és a barokk eget-földet-poklot átfogó, az emberiség nagy problémáit érintő (természetesen teológiai tartalmú) drámai alkotásai nyomán a Faustot nevezhetjük világdrámának, világgöndörnek is, ha műfaji előzményeivel akarjuk hangsúlyozni kapcsolatát, amint ezt az újabb szakirodalomban gyakran láthatjuk. Bár a Faustot, akárcsak az ember tragédiáját, a színházak állandóan műsoron tartják, még a legkiválóbb előadásokból is érezhető, hogy a drámai forma csak külső burok; a lényeg, a filozofikus, elmélyült mondanivaló nem is érvényesülhet eléggé a színpadon. Maga Goethe tragédiának nevezte művét; valóban tragédiák sorozatát tárja elénk a cselekmény, és a tragikus bűnhődés kiteljesedésétől, a kárhozattól Faustot csak alapvető jellemvonása, mindig többre törekvése menti meg.

A műfaj maga feltételez bizonyos jelképesítést, és éppen ezért a jellemzés transzparenciájáról is beszélnünk kell. Hívjuk fel tanítványaink figyelmét arra, hogy a megszokott, néhány jellemző vonással élesen egyénítő emberábrázolás itt legfeljebb a mellékszereplőknél érvényesül: Wagnernek, a törtető szobatudósnak, a lipcei mulatozó fiatalemberek nyárspolgáriságának, a kerítő Márta asszony komikusan bemutatott kéj- és pénzhajszolásának, a bűnbe eső Margit erényességének, majd a bűnhődést vállaló töretlen becsületességének rajza a megszokott realista hagyományokat követi, de a jelképes alakokat, pl. Helénát csupán annyiban jellemzi az író, amennyiben a cselekményben ennek jelentősége van, adott esetben tehát csak szépségét mutatja meg.

Ez a jellemzés mód különös élességgel érvényesül Faust és Mefisztó alakjában. Mefisztó az örök tagadás, a szándékában mindig rosszat cselekvő akarat megismerésének. Emberivé az a cinikus, minden érzés és törekvés visszaját feltáró magatartása teszi, amelyet pl. a Margit-szerelem kibontakozásakor különösen megfigyelhetünk. Nemcsak Margitot teszi tönkre praktikáival, intrikus beavatkozásával (az anya és Bálint halála), hanem Faust magasztos érzését is alantas színben tünteti fel. A második részben a korabeli dráma intrikusainak vonásai háttérbe szorulnak, és Mefisztó ördögi-démoni működése erősebb és ugyanakkor jelképesebb hangsúlyt kap. Az első részben inkább szemfényvesztőnek, a másodikban világot is megmozgatni tudó démonnak látjuk. Goethe dialektikusan ábrázolja működését: bár mindig a rosszra tör, végeredményben a jót segíti elő akarata ellenére is.

Hirdetés

Faust egy alapvető emberi törekvés megtestesítője, éppen ezért nem túlságosan egyénített alak: a boszorkánykonyhán történő megfiatalítása után végigkísérjük az emberi életkorokon; az emberi vágyak, törekvések a jellemző életszakaszban jelennek meg nála.

Fiatal korában az élvezet, a szerelem, érett korában a politika, a közélet, ugyanakkor ismét a szerelem nagy, utolsó fel-lobbanása, öregebb korában pedig a munka által megteremtett harmónia tölti be életét. Ami ezt az általánosan emberi fejlődést sajátosan faustivá teszi, a soha meg nem állás, meg nem elégedés, a mindig többre, nagyobbra törés. A szerelmi mámor vagy a munka öröme boldogítja ugyan, de sohasem annyira, hogy úgy érezné, elérte az emberileg megközelíthető határt. Ez a vonás emeli ki Faustot a régi mondák varázslóinak, mágusainak nagy családjából, és éppen ez a vonás az, amely európai modern embertípussá teszi. A démonival, a természetellenessel az emberi törekvések tisztasága áll szemben: Faust saját erejéből akarja a jövő szép, emberi világát megteremtteni, amikor Mefisztó már sírját ásatja. A saját erejére támaszkodó – nem isteni vagy démoni hatalmaktól függő –, a kapitalizmusban kibontakozni kezdő aktív ember első világirodalmi jelentkezése Faust. A tipikus vonások eluralkodását éppen a szimbolikus tartalom teszi szükségessé.

Lapozz a további részletekért

[1](#) [2](#) [3](#) [4](#)

Címkék: [elemzés](#)[Goethe](#)[tartalom](#)[világirodalom](#)
